

VIATA CULTURALA IN PRESA ROMANEASCA INTERBELICA DIN TULCEA

Spre deosebire de alte ținuturi românești, Dobrogea s-a dezvoltat într-un mod cu totul particular. Parte componentă a Imperiului Otoman până la războiul de independență din 1877—1878, a avut de suferit de pe urma marginalizării politico-economice la care a fost supusă — ca o continuare a regimului de care s-a bucurat anterior momentului citat. Reintegrată în componența statului român ca urmare a războiului de independență și a prevederilor Congresului de pace de la Berlin — respectiv a schimbului de teritorii operat cu Rusia țaristă —, Dobrogea se va alătura Moldovei și Munteniei ce alcătuiau deja, la aceea dată, nucleul viitorului regat ROMÂNIA. Realizând într-un anume fel legătura națională palpabilă între cele două uniri — cea mică din 1859 și cea mare și definitivă din 1918 — acest ținut a semnat o zestre umană și materială de necontestat. În ciuda acestui fapt evident, investițiile operate de Stat — dincolo de dificultățile cu care se confrunta el însuși — au fost minime și s-au concentrat, oarecum firesc, asupra orașului Constanța — ca principală poartă maritimă a țării — și a litoralului „Coastei de Argint“.

În atari condiții, partea nordică a Dobrogei ce ținea de Tulcea a rămas în urmă față de regiunea constănțeană din punctul de vedere strict al dezvoltării economice, aspect ce doar aparent s-a modificat pozitiv în zilele noastre. Acest fenomen ce răstoarnă imaginea universal încetățenită — a Nordului prosper și a Sudului retardat — (exemplele sunt la îndemână), s-a repercutat nu numai în evoluția economică a zonei, ci și în structura socială a populației, în nivelul de trai și de cultură și, nu în ultima instanță, în evoluția demografică a județului — mai cu seamă în perioada interbelică¹.

Tulcea, caracterizat într-o importantă scriere de sinteză de la începutul secolului XX drept un „oraș industrial, cu port însemnat de unde se exportează brânzeturi, lână, cereale și pește“², reprezintă indubitabil un spațiu unde se întâlnesc și se mixează nu numai interesele comerciale ale regiunii, ci și diverse populații, concepții și moduri de viață. Coridor principal de acces în paradisul Deltei Dunării, imagine vie

¹ Conform recensământului din 1930, Tulcea era cel mai întins județ al țării — cu 8.626 km² — și avea o populație totală de 183.391 locuitori. Din totalul populației 40.664 locuitori trăiau în mediul urban iar restul, de 142.727 locuitori, în mediul rural. Majoritatea populației o formau, ca și în alte județe, tinerii între 10—29 de ani: 70.768 locuitori. Creșterea populației orașelor din județ între 1930 și 1936 a fost lentă, dar sigură: Tulcea de la 20.104 la 21.090 (1937); Sulina de la 5.928 la 6.297; Măcin de la 5.459 la 6.015; Isaccea de la 4.566 la 5.086 și Babadag de la 4.607 la 4.948 locuitori, vezi *Enciclopedia României*, vol. II, București, 1940, Județele României, p. 481—487 și 690—691.

² * * * *Enciclopedia Română*, editor C. Diaconovich, vol. III, Sibiu, 1904, p. 1139.

a expansiunii lumii balcanice în Europa, oraşul cunoaşte o evoluţie lentă de-a lungul întregii perioade interbelice. Reşedinţă a judeţului cu acelaşi nume şi apoi, după 1938, integrat în ţinutul Dunărea, el cunoaşte o metamorfoză demografică fluctuantă, aşa cum reiese din consultarea bibliografiei epocii³. Concentrând aproximativ jumătate din populaţia urbană a judeţului — conform recensământului din 1930 — Tulcea număra la acea dată 20.104 locuitori, o cifră remarcabilă dacă ar fi să o comparăm, spre exemplu, cu totalul populaţiei unei alte reşedinţe de judeţ — Deva — care număra, conform aceluiaşi recensământ, numai 10.593 de locuitori⁴.

Cum e şi firesc, oraşul înseamnă mai mult decât un centru politico-administrativ — în calitatea lui de reşedinţă de judeţ —, el concentrează şi viaţa culturală a zonei. Alături de Liga Navală Română, o societate sportivă şi una de vânătoare, Tulcea posedă în perioada interbelică o secţie a LIGII CULTURALE — intitulată Asociaţia culturală „Dobrogea“ —, un muzeu de istorie, Societatea pentru emanciparea femeilor, 2 asociaţii corale⁵, societatea „Barbu Delavrancea“ a Liceului Principele Carol şi Cercul studenţesc tulcean. Spectacolele muzicale erau găzduite de Salonul cinematografului Regal, Şcoala Elenă, sala de conferinţe — fără o fixare exactă a locului în care era situată — şi Arena Mircea, iar cele de teatru în amintita arenă şi Sala Select. Expoziţiile — cele cunoscute din presă — se organizau în sala „Melinescu“.

Caracterul practic, puternic pragmatic, al vieţii acestui oraş este demonstrat şi de titulatura presei ce apărea aici în perioada interbelică. În afara publicaţiilor întregimentate politic — cum era cazul cu ziarele *Țăranul dobrogean*, organ al Partidului Țărănesc din judeţul Tulcea şi cu *Gazeta Poporului*, organ al Partidului Poporului — mai apăreau jurnale, mai mult sau mai puţin „independente“, precum: *Progresul Tulcei*, săptămânal economic, comercial şi de informaţii, *Oglinda Tulcei*, ziar informativ, economic şi comercial, *Curierul Tulcei*, ziar independent, economic, comercial, industrial, social, literar, etc. Din câte se poate lesne observa interesul cultural era cvasiinexistent, iar informaţiile de această natură se resimt serios din această cauză.

Fără a lipsi, personalităţile culturale puternice ale oraşului erau puţin numeroase — aşa cum rezultă din parcurgerea presei epocii în discuţie. Abstractie făcând de unii dintre proprietarii publicaţiilor periodice la care ne vom referi pe parcursul acestei lucrări — din rândurile cărora se detaşează avocatul Aurel Dem. Teodorescu de la *Gazeta Poporului*, primar al oraşului în anul 1926, şi Constantin Tollea de la *Dunărea* — revistă apărută între anii 1939—1941 —, se mai pot enumera numele pictorului George Cardaş, al învăţătorului Petre Ignat, preşedinte al Asociaţiei culturale „Dobrogea“ şi dirijor al corului acestei grupări artistice, al profesorului de muzică Boiadjev, dirijorul corului

³ În *Enciclopedia Română* din 1904 populaţia Tulcei era cifrată la 18.800 locuitori, în *Enciclopedia Minerva* din 1929 la 23.000, în *Dicţionarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească“* din 1931 la 25.312, pentru ca, în volumul II al *Enciclopediei României* din 1940 Tulcea să figureze cu 20.104 locuitori/1930 şi cu 21.090 la 1 iulie 1937. Care sunt corecte?

⁴ Cf. *Enciclopedia României*, vol. II, Bucureşti, 1940, p. 690 şi 224.

⁵ *Idem*, p. 485.

bisericii Sf. Gheorghe din Tulcea și al autorului dramatic Florea Cărunțu, directorul ziarului *Ecoul* ce apărea între anii 1929—1930 la Isaccea. În același capitol, al frunțașilor culturali locali sau care au avut contact nemijlocit cu Tulcea mai putem adăuga numele arhitectului orașului — Hârjeu, al lui Perseghian, conducătorul comunității armenilor din Tulcea la 1927, al avocatului Eugen Crăciun, cunoscut critic de artă bucureștean, deputat al P.N.Ț. pentru Tulcea, ce rostea aici, la finele lunii decembrie 1929, un discurs politic⁶ și al profesorului Constantin Giurescu, istoric de renume, care în calitate sa oficială de rezident regal al ținutului Dunărea de Jos iniția, în iulie 1939, constituirea unui fond pentru ridicarea statuii lui Mircea cel Bătrân la Tulcea⁷. În plus, față de elementele organizatorice enunțate, putem adăuga și Fanfara regimentului 33 din localitate, amintită în anul 1924.

În ciuda imaginii de ansamblu pe care am izbutit s-o creionăm, ne aflăm în postura, deloc ușoară, de a reface traiectul cultural al unei epoci pe care o intuim destul de bogată — prin comparație cu alte zone geografice ale țării —, dar în care petele albe depășesc cu mult informațiile concrete pe care le deținem la această oră. Pornind de la această limitare pe care ne-o recunoaștem, vom încerca să formulăm imaginea activității culturale din Tulcea între cele două războaie mondiale, axându-ne pe trei domenii de referință: muzical, plastic și teatral. Atragem atenția că preponderența cvasiexclusivă a documentelor pentru deceniul trei nu trebuie să fie interpretată ca semn al predilecției autorului pentru acest tronson temporal sau să acrediteze impresia falsă a unei involuții spectaculoase în deceniul patru, ci „sărăcia informațională“ e datorată, pur și simplu, numai conținutului presei locale pentru decada 1931—1940.

I. MUZICA

Prima informație referitoare la viața muzicală efectivă a orașului Tulcea se datorează unui anunț apărut în ziarul *Țăranul dobrogean*⁸ ce amintește existența muzicii militare a regimentului 33 din localitate. Fără a depăși dimensiunile și caracterul unei simple note informative situate — semnificativ — pe ultima pagină a periodicului amintit, știri ne punctează sec faptul că respectiva formație concentrează de trei ori pe săptămână în grădină (nu știm ce fel!), conform unui contract. Nu ni se oferă nici un fel de precizări suplimentare. De altfel, este și singura referire depistată despre această formație muzicală a orașului Tulcea.

În același domeniu, destul de ambiguu, se poate plasa și Orchestra „maestrului“ Prohasca — probabil angajată pentru acompaniament la vreun local — care participă la turneul întreprins în luna mai 1925 de către Societatea „Barbu Delavrancea“ a elevilor Liceului Principele Ca-

⁶ *Țăranul dobrogean*, IX, nr. 23/22 decembrie 1929, p. 1.

⁷ *Dunărea*, I, nr. 15/1 iulie 1939, p. 1—2.

⁸ *Țăranul dobrogean*, IV, nr. 8/2 august 1924, p. 4.

rol, în localitatea Sulina⁹. Lipsind elementul repetitiv, de confirmare și explicitare a informațiilor de mai sus, ne limităm la actul de enumerare a exemplelor oferite de aceste simple prezențe, fără a ne lansa în cuvenitele comentarii.

Asociația culturală „Dobrogea”, creată în noiembrie 1924 ca secție locală a Ligii Culturale, include în cuprinsul celui de-al șaselea concert al său din 17 mai 1925 și un program de cântece populare¹⁰ — fără precizarea interpretării. Aceiași asociație organizează în preajma sărbătorilor de Crăciun ale anului 1925 un concert al corului ce-i aparține, cor dirijat de președintele Asociației, învățătorul Petre Ignat. Cea de-a doua asociație corală a orașului — respectiv gruparea de la biserica Sf. Gheorghe — este amintită în presa locală cu ocazia unui concert dat în luna mai 1928. Corul „demn de toată lauda”¹¹, este organizat și condus de profesorul de muzică Boiadjiev, activ la Școala normală din oraș.

Prezența muzicienilor din București pe scenele tulcene este sporadică, având în vedere numele vehiculate, de o calitate acceptabilă. Un simplu anunț, fără alte urmări, vine să informeze — straniu — în data de 15 iulie a anului 1925 despre un spectacol al Companiei de operetă condusă de George Timică ce urma să aibă loc în data de 13 iulie!!! Din nefericire, nu e unicul caz de decalare — intenționată sau accidentală — din presa interbelică românească între anunțarea unui eveniment artistic și derularea acestuia. Revenind la artiștii bucureșteni, aflăm că au pus în scenă opereta „Baiadera” de Kalman, iar din distribuție au făcut parte nume consacrate ale scenei lirice naționale precum N. Leonard și G. Timică¹². Concertul soliștilor Gogu Ștefănescu și M. Stratiga de la Opera Română, acompaniați la pian de Fuchs — probabil tot un artist din Capitală — este recenzat în ziarul *Oglinda Tulcei* din 17 decembrie 1929¹⁴. Cronicarul muzical, vădit improvizat — cum de altfel se practica în mod curent și pe scară largă în presa provincială a epocii —, nu are nici un comentariu la adresa spectacolului în sine, ci se concentrează doar asupra lipsei de audiență manifestată de localnici — subiect extrem de prezent în paginile culturale ale presei interbelice. Concertul basului Nicolae Secăreanu și al pianistului Kulibiu de la Opera Română din Capitală se desfășoară în luna aprilie 1939 la sala Cercului Ellen din Sulina și este ocazionat de colectarea fondurilor necesare încheierii lucrărilor catedralei locale¹⁵. Spectacolul organizat sub patronajul comandorului Aurelian Păunescu, căpitanul portului liber Sulina, s-a bucurat de participarea unei tinere pianiste locale, studenta Felicia Petra, trezind un interes deosebit publicului din Sulina — mărturie în acest sens fiind cronica semnată de un corespondent al ziarului *Dunărea*, Gheorghe Bouros.

⁹ *Curierul Tulcei*, IV, nr. 123/7 mai 1925, p. 2.

¹⁰ *Progresul Tulcei*, I, nr. 3/24 mai 1925, p. 2.

¹¹ *Idem*, I, nr. 34/27 decembrie 1925, p. 1—2.

¹² *Oglinda Tulcei*, II, nr. 27—28/14 martie 1928, p. 1.

¹³ *Plugul*, I, nr. 5/15 iulie 1925, p. 2.

¹⁴ *Oglinda Tulcei*, III, nr. 71—72/17 decembrie 1929, p. 2.

¹⁵ *Dunărea*, I, nr. 12/1 mai 1939, p. 6.

Societatea corală „Gavril Muzicescu“ din Ismail concertează în două rânduri la Tulcea — mai 1925 și iunie 1926¹⁶ — aducând mesajul muzical și de suflet al românilor basarabeni. Dintr-un port dunărean — am numit aici Brăila — se deplasează la Tulcea, tot în două ocazii, asociația corală „Armonia“ — respectiv în lunile mai și octombrie 1927¹⁷ — în cadrul unor turnee ce au ca punct final, în primul caz orașul Ismail, iar în al doilea ca etapă anterioară orașul Sulina. Prezența artiștilor brăileni la 15 octombrie 1927 este socotită ca „marele eveniment artistic“ al anului, entuziasmul celui ce recenzează spectacolul îndemnându-l să descrie în amănunt și petrecerea (!) pusă la cale de oficialități cu acest prilej.

În același an 1927, extrem de productiv pe tărâm muzical, sunt prezenți pe scena tulceană flautistul Petre Vasiliu — absolvent al Conservatorului din Iași — în concertul din data de 20 iulie¹⁸ și solistul C. Rupeu, în data de 8 mai¹⁹, care este probabil de origine armeană, având în vedere programul de cântece prezentat și, mai ales, prezența remarcată la spectacol a președintelui comunității armenice din oraș.

II. PLASTICA

Din consultarea presei locale interbelice și a altor materiale adiacente am ajuns la concluzia că artistul tulcean cel mai activ al perioadei a fost *George Cardaș*. Alintat de cunoscuți și de presa de specialitate cu prenumele prescurtat *Geo*, pictorul a locuit — cel puțin pe durata deceniului patru, așa cum reiese din consultarea cataloagelor Saloanelor Oficiale interbelice — la aceeași adresă în Tulcea: strada Eminescu nr. 22. Prezent pe simezele Salonului Oficial în anii 1932, 1938, 1939 și 1940²⁰ — din păcate nu cunoaștem și cu ce rezultate — și la prima expoziție a „Salonului Ateneului Român“ din anul 1928, unde a fost recompensat cu premiul al III-lea²¹, *Geo Cardaș* se impune posterității ca un artist sensibil la frumusețile deosebite ale Deltei ce sunt filtrate prin jocuri luminescente de o calitate coloristică ireproșabilă. Așezat stabil în această zonă de inefabilă încântare a pământului românesc, pictorul a reușit să cunoască din interior, profund, marile latențe afective ale Deltei Dunării. A fost poetul de impresionistă vocație al unui unic peisaj — de o valoare aproximativ egală, în acest caz, cu un Dărăscu, Steriadi ori Bunescu, sau din linia a doua cu Stavru Tarasov și *George Sârbu*.

¹⁶ *Progresul Tulcei*, I, nr. 3/24 mai 1925, p. 3 și *Curierul Tulcei*, V, nr. 170/8 iulie 1926, p. 1.

¹⁷ *Oglinda Tulcei*, I, nr. 8/28 mai 1927, p. 2 și nr. 19/21 octombrie 1927, p. 1—2.

¹⁸ *Idem*, I, nr. 12/16 iulie 1927, p. 1.

¹⁹ *Idem*, I, nr. 6/11 mai 1927, p. 1—2.

²⁰ În 1932 la pozițiile 42. *Balcic* și 43. *Balcic*, p. 9; în 1938 la pozițiile 29. *Peisagiu dunărean* și 30. *Priveliște din port*, p. 12; în 1939 la pozițiile 43. *Peisagiu dunărean* și 44. *Peisagiu*, p. 14; în 1940 la pozițiile 50. *În ogradă* și 51. *Peisagiu*, p. 15.

²¹ Se găsește la poziția a 4-a de pe lista de premiere, p. 231. Cu prilejul acestei expoziții, *Geo Cardaș* expune uleiurile: *Biserica Sf. Nicolae, Jignița; Iarna și La Agapia*, p. 236, vezi *Anuarul Ateneului Român pe anul 1928*, București, 1929.

Primele informații conținute în presa locală interbelică ne oferă imaginea pictorului religios — respectiv autor de picturi bisericești²² și realizator al icoanelor ce decorează biserica Sf. Maria din Ciucurova²³. Nu credem că este cazul să insistăm asupra acestui aspect având în vedere practica obișnuită a pictorilor din orașele de provincie — și nu numai — de a executa pictură religioasă la comandă. Ne mărginim să afirmăm că respectiva îndeletnicire ținea mai mult de necesitatea asigurării existenței și ca suport pentru efortul de concentrare artistică asupra subiectelor laice.

Singura prezență ca expozant în Tulcea, semnalată în presa locală, e cea de la finele anului 1925 când se prezintă publicului în tandem cu pictorul Gheorghe Popescu-Tulcea²⁴. Interesantă aici nu este critica propriu-zisă de specialitate, care lipsește cu desăvârșire, ci modalitatea de prezentare: „*Impresionistul local Geo Cardaș*“, care semnifică pe de o parte apartenența sa la comunitatea tulceană, iar pe de alta, mândria de a avea în mijlocul lor un artist de valoare, conexat la actualitatea unui curent artistică la modă în acele vremuri.

Expoziția deschisă de pictorul tulcean la Ateneul Român în decembrie 1928 beneficiază de un articol elogios, în care — dintre cele 50 de lucrări expuse — sunt evidențiate cu deosebire cele dobrogene: „... Lucrările lui din Balcioc sunt de o elocvență rară, redând admirabil fluiditatea apei, masivitatea coastei de argint, învăluită de razele calde ale soarelui, concluzionând că, artistul este un „poet prin sensibilitate și stăpân pe compoziție și stil“²⁵.

Gheorghe Popescu-Tulcea — care pare a avea serioase legături cu orașul cum reiese din particula adăugată numelui — este al doilea expozant de la sala „Melinescu“ din decembrie 1925. Datele pe care le posedăm referitoare la persoana sa sunt extrem de puține: știm doar că a expus un „*Peisaj la Dunăre*“ în cadrul celui de-al doilea salon al Ateneului Român din 1929²⁶.

George Sârbru, un constant admirator al Deltei Dunării, este amintit cu ocazia vizitei sale de documentare efectuate, în noiembrie 1923, în satul Sf. Gheorghe²⁷. Rezultatele meditației sale artistice asupra acestui spațiu geografic pot fi urmărite în expozițiile salonului Ateneului Român, unde pictorul bucureștean este prezent în mod constant: în 1928 cu trei lucrări²⁸, în 1929 cu cinci lucrări²⁹, în 1930 cu trei lucrări³⁰ și în 1932 cu patru lucrări³¹.

²² *Progresul Tulcei*, I, nr. 5/7 iunie și nr. 6/14 iunie 1925, p. 4.

²³ *Idem*, I, nr. 14/9 august 1925, p. 2.

²⁴ *Idem*, I, nr. 34/27 decembrie 1925, p. 2.

²⁵ *Oglinda Tulcei*, II, nr. 46/16 decembrie 1928, p. 2.

²⁶ *Anuarul Ateneului Român pe anul 1929*, București, 1930, p. 261.

²⁷ *Curierul Tulcei*, II, nr. 67/22 noiembrie 1923, p. 2.

²⁸ *Anuarul Ateneului Român pe anul 1928*, București, 1929, p. 231, George Sârbru figurează la poziția 11 între câștigătorii premiului I, în valoare de 7.000 lei. El expune lucrările: *Bârci de pescari*, *Pescarul* și *Pescarii* p. 240.

²⁹ *Anuarul Ateneului Român pe anul 1929*, București, 1930, p. 261. George Sârbru expune lucrările: *Portul Valcov*, *Canalul Belgatodsky*, *Bucătărie de vară*, *Din Port* și *Mănăstirea Sf. Petru și Pavel*.

³⁰ *Anuarul Ateneului Român pe anul 1930*, București, 1931, p. 177. Expune lucrările: *Morun la cherchana*, alături de 2 peisaje din Delta.

³¹ *Anuarul Ateneului Român pe anul 1932*, București, 1932, p. 234. Lucrările: *Pescari*, *Tufânică*, *Biserica Buciumeni* și *Iarnă*.

Tulcea nu este străină de efectele politicii culturale prin monumente, ce se manifestă plenar în perioada interbelică, mărturie în acest sens fiind cele trei inițiative pornite din interiorul comunității locale. Prima ca datare, valoare și finalizare, este cea referitoare la monumentul Spiru Haret — inaugurat la 11 octombrie 1923 în prezența ministrului de instrucțiuni publice, dl. C. Angelescu³². „Tulcea are cinstea de a fi cea dintâi, care și-a arătat recunoștința către marele om al țării”³³, scria într-o notă informativă din vara anului 1923 proprietarul ziarului *Curierul Tulcei*, C. Panaitescu-Hârtzău.

Ideea unui bust dedicat poetului Panait Cerna — itinerată de ziarul *Ogînda Tulcei*³⁴ — nu este străină de originea dobrogeană a acestuia³⁵. Nu știm cum s-a finalizat această generoasă inițiativă, dar dorința de recuperare prin monumente durabile a valorilor locale este evidentă și în cazul particular al orașului Tulcea. Din aceeași perspectivă — însă cu diferențele de rigoare — trebuie privită și inițiativa grupului condus de rezidentul regal al ținutului Dunărea de Jos³⁶ de a ridica, în vara anului 1939, o statuie domnitorului Mircea cel Bătrân la Tulcea. Pe lângă conexiunea istorică ce se poate ușor stabili între domnitorul Țării Românești și Dobrogea, trebuie avut în vedere și factorul politic ce a stat la baza respectivei acțiuni, luând în considerare situația premergătoare declanșării celui de-al doilea război mondial. Lucrarea impozantă — realizată în formula statuii ecvestre — domină piața centrală a orașului, constituind, dincolo de simbolul pur istoric conținut, elementul de continuitate între trecut-prezent și viitor pe aceste meleaguri danubiene.

III. TEATRU

Activitatea teatrală propriu-zisă locală este disputată de Asociația culturală „Dobrogea” și Asociația studenților tulceni. Prima dintre ele organizează, cu ocazia spectacolului de la Sala de conferințe din 17 mai 1925, vizionarea piesei într-un act „Comoara” de Victor Eftimiu, membru de onoare al asociației³⁷. Aceluiași organism cultural trebuie să-i aparțină și inițiativa reprezentării piesei „D’ale Carnavalului” la Babadag, pentru mărirea fondurilor unui monument al eroilor în acea localitate³⁸.

Asociația studenților tulceni prezintă piesa „Funcționarul de la domenii” în luna august 1924³⁹ și „Un erou”, semnată de maiorul Cristescu, în 28 aprilie 1927⁴⁰. Ambele recenzii se concentrează asupra po-

³² *Curierul Tulcei*, II, nr. 63/15 octombrie 1923, p. 1—2.

³³ *Idem*, II, nr. 46/18 iunie 1923, p. 1.

³⁴ *Ogînda Tulcei*, I, nr. 8/28 mai 1927, p. 1.

³⁵ Vezi Ciopraga, Constantin, *Literatura română între 1900 și 1918*, Junimea, Iași, 1970, p. 262—263.

³⁶ *Dunărea*, I, nr. 15/1 iulie 1939, p. 1—2.

³⁷ *Progresul Tulcei*, I, nr. 3/24 mai 1925, p. 2.

³⁸ *Idem*, I, nr. 18/6 septembrie 1925, p. 1 și nr. 19/13 septembrie 1925, p. 2.

³⁹ *Curierul Tulcei*, III, nr. 97/18 august 1924, p. 2.

⁴⁰ *Ogînda Tulcei*, I, nr. 5/1 mai 1927, p. 2 și *Plugul*, III, nr. 8/7 mai 1927, p. 2.

vestirii subiectului — „tactică“ uzitată cu succes garantat de către toți cronicarii improvizați — relevând diletantismul componenților trupei dramatice și lipsa de interes, aproape firesc, a publicului tulcean.

În acest dialog cultural se înscrie și Societatea „Barbu Delavrancea“ a elevilor Liceului Principele Carol din Tulcea care prezintă, la Sulina în data de 22 aprilie 1925, spectacolul cu piesele „Nevasta lui Cerceluș“ de P. Locusteanu și „Moștenire de la răposata“ de Radu Rosetti⁴¹. Așa după cum sugerează și titlurile enunțate, calitatea pieselor era destul de îndoielnică — respectiv ajustată la dimensiunile unui public lipsit de educație artistică și evasiizolat geografic vorbind — iar „jocul“ tinerilor discipoli ai Euterpei la dimensiunile unui timid debut artistic. Marele succes — pe care-l anunță cu emoție cronicarul ce nu catadisește nici măcar să-și semneze articolul — trebuie pus în seama lipsei de contacte culturale a publicului din Sulina, a termenilor firești de comparație. În plus, putem asista la o „găselniță“ jurnalistică tipică.

Cel mai cunoscut și, totodată, prolific autor dramatic local, pare a fi, dintr-o notă a ziarului *Ecoul* ce apărea la Isaccea, dl. Florea Cărunțu⁴². Valoarea informației este viciată de faptul că — poate întâmplător (!) — dramaturgul este și directorul publicației unde apare știrea, iar parcurgerea titlurilor domniei sale: „*Banii*“, „*Voluntarul*“, „*Criminalul*“, fixează cu prisosință nivelul artistic de realizare și dezvoltare, indubitabil, destinația socială a operelor în cauză.

Avocatul Al. Cinski — și se pare evident rolul de vârfuri ale efortului cultural pe care și-l asumă, cu tenacitate, reprezentanții justiției române — se arată îngrijorat în toamna anului 1926, de lipsa unei săli de teatru autentice la Tulcea⁴³. Inventariind spațiile improvizate ce servesc acestui scop nobil, semnatarul articolului face apel la bunăvoința primarului de atunci al orașului — dl. Aurel Dem. Teodorescu —, la cea a prefectului județului — dl. Grigore Vasiliu — și la arhitectul orașului, pentru că „Sala de conferințe“ amenajată — cifra e relativ modică: 200.000 de lei — ar putea deveni Teatrul comunal. Nu cunoaștem ecoul stârnit la nivelul factorilor de decizie ai orașului și prefecturii, dar, sărbătorirea maestrului Tony Bulandra în 1933 — pentru cei 30 de ani închinăți teatrului — se realizează la Tulcea în Sala Select⁴⁴. Să însemne acest lucru împlinirea dezideratului avocatului Cinski, ori este vorba de o sală complet nouă?

Cum și cât a fost implicată Capitala în susținerea efortului teatral al acestui colț de țară ne propunem să elucidăm în rândurile, ce urmează, luând, și de data aceasta, ca martor, presa locală interbelică.

Ambiționând la o prezentare strict cronologică — pentru a elimina tentația subiectivismului — vom menționa că primul sosit pe meleagurile tulgene a fost spectacolul cu piesa „*Băiat de viață*“⁴⁵ — în octombrie 1924. Din distribuția anunțată de *Curierul Tulcei* făceau parte Nae Călinescu, Ria Rei și Cornăteanu. O simplă notă informativă făcea reclamă trupei Teatrului Mic ce urma să joace, în data de 15 august

⁴¹ *Curierul Tulcei*, IV, nr. 123/7 mai 1925, p. 2.

⁴² *Ecoul*, I, nr. 3/decembrie 1929, p. 4.

⁴³ *Gazeta Poporului*, VII, nr. 14/15 septembrie 1926, p. 1—2.

⁴⁴ *Țăranul dobrogean*, XIII, nr. 1/9 aprilie 1933, p. 3.

⁴⁵ *Curierul Tulcei*, III, nr. 101/20 octombrie 1924, p. 2.

1925 la Arena Mircea, comedia în trei acte „*Culcușul miresei*“ de Paul Căndera⁴⁶. Dincolo de titlul incitant nu s-a mai strecurat nici un ecou al performanței actoricești. Omniprezentul Pepe Georgescu — care a străbătut cu certitudine țara de la un capăt la celălalt cu spectacolele sale „ușoare“ — este așteptat la Tulcea pe data de 1 august 1927 pentru a pune în scenă piesa „*20 de zile la răcoare*“, scrisă de celebrul cuplu Arnold și Bach⁴⁷. Maestrul Tony Bulandra este sărbătorit, la 28 martie 1933, pentru cei 30 de ani de teatru ai săi. În spectacolul găzduit de Sala Select, directorul companiei Teatrului „Regina Maria“, prezintă piesa „*Marchizul de Priola*“ în care strălucește prin noua și geniala sa interpretare⁴⁸. Din această înșiruire de celebrități nu putea lipsi, firesc, marele Tănase. E drept, el vine abia la finele anului 1940, dar întreg ansamblul de 120 de persoane va fi prezent în sala Teatrului Select. Compania CĂRĂBUȘ are ocazia să prezinte — în turneu — revista „*Curaj Tănase*“, scrisă de actor însuși⁴⁹. Din păcate, nici în acest caz nu dispunem de informații asupra spectacolului în sine, dar putem să ne imaginăm că Tănase a creat aceiași atmosferă incomparabilă, specifică, atât în culisele pregătitoare, cât mai ales în show-ul ca atare.

*

Activitatea muzicală tulceană interbelică are ca protagoniști corurile locale: cel al Asociației culturale „Dobrogea“ și cel al bisericii Sf. Gheorghe. Eforturilor de menținere a unui nivel decent al discursului educativ și recreativ al muzicii în Tulcea, li se integrează corurile din Ismail și Brăila, respectiv, prezența artiștilor din București și provincie ce concertează aici. Din rândul plasticienilor, puțini la număr, se detașează figura lui Geo Cardaș. Acesta este în egală măsură cunoscut pe plan local și apreciat de juriul Salonului Ateneului Român. Să nu uităm apoi că expune la Salonul Oficial — ceea ce reprezintă un cec în alb pentru celebritate. Activitatea teatrală tulceană este polarizată de două asociații și de o societate a elevilor de liceu. Nivelul de pregătire este cel al diletantismului, nivelul pieselor puse în scenă este de o mediocritate crasă. Trupele ce se abat, în turneu, din București sunt de o calitate relativ bună, dar piesele cu care se prezintă la rampă lasă mult de dorit⁵⁰.

Fără a ambiționa la o prezentare exhaustivă a subiectului sperăm să fi reușit să creionăm osatura vieții culturale interbelice tulcene. Lămurile ne-au fost impuse de „mărturia“ izvorului jurnalistic în sine, dar

⁴⁶ *Progresul Tulcei*, I, nr. 14/9 august 1925, p. 3.

⁴⁷ *Oglinda Tulcei*, I, nr. 13—14/31 iulie 1927, p. 2.

⁴⁸ *Țăranul dobrogean*, XIII, nr. 1/9 aprilie 1933, p. 3—4.

⁴⁹ *Dunărea*, III, nr. 34/15 decembrie 1940, p. 4.

⁵⁰ Redăm, pentru edificare, titlurile pieselor interpretate pe scenele din Tulcea în perioada interbelică — așa cum apar ele nominalizate în paginile presei locale: „*Funcționarul de la domenii*“ și „*Băiat de viață*“ în 1924; „*Culcușul Miresei*“, „*D'ale Carnavalului*“ — jucată de Asociația culturală „Dobrogea“ — „*Comoara*“, „*Nevasta lui Cerceles*“ și „*Moștenire de la răposata*“ în 1925; „*Un erou*“ și „*20 de zile la răcoare*“ în 1927; „*Marchizul de Priola*“ în 1933 și revista „*Curaj Tănase*“ în 1940.

și de lipsa — încă — marcată de informații vis-à-vis de subiectul tratat. Prezenta lucrare, care credem noi și-a atins obiectivul propus, lasă câmp deschis de completare și sintetizare unor benefice intervenții viitoare.

CORNEL CRĂCIUN

A N E X E

CRONICA TEATRALĂ

1. *Piesa „Un erou“ jucată de studenții tulcenii*

... Nae Călinescu a interpretat rolul de sentimental sincer, naiv și flegmatic, cu sufletul unui adevărat artist. Ansamblul a fost la înălțimea interpretului principal. Dl. Rășcanu a realizat cu succes tipul eroului de la partea sedentară. D-nii Zăgănescu și Baboianu pe cavalerii moderni. Eroina a fost interpretată de d-ra Zibileanu. Cu mlădiere în voce și cu simț artistic a fost foarte plăcută. Domnișoarele Sotirescu și N. Tuțuianu, interpretând rolul a două fete moderne, au jucat natural și cu multă suplețe... Piesa a reușit, a plăcut și a mulțumit publicul...

În „OGLINDA TULCEI“, I, nr. 5/1 mai 1927, p. 2.

2. *Artistul Pepe Georgescu la Tulcea*

Luni 1 august, orașul Tulcea va avea ocaziunea să aibă în mijlocul ei (!) pe artistul Pepe Georgescu de la Teatrul Național din Capitală, care va da o singură reprezentație cu piesa *20 de zile la răcoare* în Arena Mircea.

Dl. Pepe Georgescu care este un artist apreciat, ne face cinste vizitând orașul nostru, iar tulpinii vor fi la înălțime apreciind așa cum se cuvine pe acest distins artist.

Cronicar.

În „OGLINDA TULCEI“, I, nr. 13—14/31 iulie 1927, p. 2.

3. *Concertul dlor Secăreanu și Kulibiu la Sulina*

... În fiecare din aceste cântece d. Secăreanu a pus, pe lângă o tehnică de o rară și desăvârșită măiestrie și o vibrație sufletească adecvată fiecărei bucăți, făcând să vibreze de emoție artistică întreaga sală, odată cu dsa în clipele sale de creațiune... ceea ce ne-a impresionat îndeosebi la dsa, a fost stilul său muzical, un stil personal, concentrat și vibrant și totodată de o vie coloratură.

Gh. BOUROS

În „DUNĂREA“, I, nr. 12/1 mai 1939, p. 6.

LA VIE CULTURELLE DANS LA PRESSE ROUMAINE ENTRE LES DEUX GUERRES MONDIALES DE TULCEA

(Résumé)

L'activité musicale de Tulcea entre les deux guerres mondiales a comme promoteurs les ensembles chorals de l'endroit: celui de l'Association culturelle „Dobroudja“ et celui de l'église St. Georges. Aux efforts de conservation d'un niveau décent du discours éducatif et récréatif, en même temps, de la musique à Tulcea, se sont intégrés les ensembles chorals d'Ismail et de Brăila, respectif, la

présence des artistes de Bucharest et de la province qui donnent des représentations là. Parmi les nombreux plasticiens, qui sont en petite quantité, il faut mentionner le nom de *Geo Cardaş*. Celui-ci est également connu dans la contrée et apprécié par le jury du Salon d'Athénée Roumain de Bucharest.

L'activité théâtrale de Tulcea est polarisée par deux associations et une société des élèves du lycée Príncipele Carol de l'endroit. Le niveau de formation théorique est celui des amateurs le niveau des pièces de théâtre mises en scène est d'une médiocrité crasse. Les ensembles de Bucharest venues en tournée sont d'une bonne qualité relative, pourtant que les pièces de théâtre sont sans valeur.